

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Янь Сихань у 2016 році закінчила магістратуру Білоруської державної академії музики, м. Мінськ (республіка Білорусь). З 08 грудня 2017 року по 2 листопада 2018 року навчалася за освітньо-науковою програмою «Доктор філософії» у Харківській державній академії культури, з якої була відрахована наказом від 12 листопада 2018 року № 758-с за власним бажанням. Після Янь Сихань була поновлення на 2-й рік навчання до Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського, де навчалася за освітньо-науковою програмою підготовки доктора філософії «Музичне мистецтво» протягом 2018–2023 навчальних років. Керуючись пунктом 29 Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України).

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського Міністерства культури та стратегічних комунікацій України № 164 від 29 серпня 2025, у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради

Александрова Оксана Олександрівна, доктор мистецтвознавства, професорка, завідувачка кафедри теорії музики Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського;

Рецензентів

Белік-Золотарьова Наталія Андріївна, кандидат мистецтвознавства, професор, завідувачка кафедри хорового та симфонічного диригування кафедри Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського;

Романюк Ірина Анатоліївна, кандидат мистецтвознавства, доцент. доцент кафедри інтерпретології та аналізу музики Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського;

Опонентів

Жишкович Мирослава Андріївна, кандидат мистецтвознавства, професор, професор кафедри академічного співу Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка – **опонент**;

Антонова Олена Григорівна – кандидат мистецтвознавства, доцент, професор кафедри історії світової музики Національної музичної академії України імені П.І.Чайковського.

На засіданні 15 жовтня 2025 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 02 Культура і мистецтво **Янь Сихань** на підставі публічного захисту дисертації **«Оперні амплуа сопрано в європейському мистецтві XVII–XIX століть: інтерпретологічний аналіз»** за спеціальністю 025 Музичне мистецтво. Дисертацію виконано в Харківському національному університеті мистецтв імені І.П. Котляревського Міністерства культури та стратегічних комунікацій України.

Науковий керівник: **Шаповалова Людмила Володимирівна**, доктор мистецтвознавства, академік Академії наук вищої школи України, професор, завідувачка кафедри інтерпретології та аналізу Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису державною мовою, робота містить науково обґрунтовані результати проведених здобувачем досліджень.

Наукова праця є завершеною і самостійною; актуальність теми полягає у зверненні до новітньої історії жіночих амплуа в європейській оперній традиції, обґрунтуванні їх мистецької значущості в «пантеоні» виконавської класики; у відсутності праць про творчість видатних сопрано, що складає антологію оперної практики XX–XXI ст., потреба в якій засвідчує тенденція до підвищеної саморефлексії співачок своєї творчості на тлі суспільного інтересу до мистецтва сопрано в сучасному світі. Розроблено дослідницьку концепцію вокального виконавства як когнітивну проблему. Співак і його голос постають в ній як первісна онтологічна ознака вокального мистецтва, креативна сила актуальної комунікації: осердям всієї системи музичної творчості слугує музичне мислення.

Вивчення мистецтва сопрано в контексті оперної традиції Західної Європи XX ст. китайськими дослідниками передбачає, насамперед, методологічний прорив для розуміння повноти картини культурної глобалізації. Існують проблеми, які мають загальне значення для всіх співацьких спеціалізацій, особливо в царині 400-річної оперної класики. Разом з тим в оперології недостатньо системно представлена аналітика діяльності «зіркових» сопрано світового рівня XX–XXI ст., включно з напрямом *HIP*. Розробка методології когнітивного аналізу вокальної творчості на широкому історико-стильовому матеріалі зумовила новизну отриманих результатів та висновків дослідження.

У дисертації з'ясовані значущі питання, які мають наукову новизну та практичну цінність для сучасної науки, міститься низка достовірних результатів, що засвідчують важливість проведеного дослідження, як для музикознавства, так і мистецької практики. Вимоги щодо оформлення дисертації виконано.

Здобувач має **3** наукові публікації за темою дисертації у спеціалізованих

фахових виданнях категорії Б, затверджених МОН України:

1. Янь Сихань (2024). Вокально-сценічний образ Деспіни з опери В.А.Моцарта «Così fan tutte»: жанровий та виконавський аспекти. *Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії практики освіти*, 73, 106-119. DOI 10.34064/khnum1-73.06

https://intermusic.kh.ua/vypusk73/problemy_72_6_Sihan.pdf

2. Янь Сихань. (2025). Типологізація жіночого сопрано в європейському оперному мистецтві XVII–XIX століть: від універсалізму до спеціалізації. *Аспекти історичного музикознавства*, XXXIX (39), 161-175. DOI 10.34064/khnum2-39.09

https://aspekty.kh.ua/vypusk39/aspekt_39_9_161-175_Sihan.pdf

3. Янь Сихань. (2025). Вокальна мова і мислення співака як когнітивна проблема (на матеріалі оперних партій сопрано). *Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії практики освіти*, 75, 95-106. DOI 10.34064/khnum1-75.06

https://intermusic.kh.ua/vypusk75/PROBLEMS-75_6-95-106YANSIHAN.pdf

У дискусії взяли участь, поставили питання та висловили зауваження:

Александрова Оксана Олександрівна, доктор мистецтвознавства, професорка, завідувачка кафедри теорії музики Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського із запитанням, що пов'язане із найвищим проявом стилю в оперній музиці:

Які чинники впливають на розвиток мистецтва сопрано в різних національних оперних школах?

У своїй відповіді Янь Сихань виокремила основні чинники розвитку сопрано в національних школах – це мова і фонетика, адже їх звукова природа формує специфіку артикуляції та вимови. Стиль епохи визначає свої вимоги до голосу — від барокової віртуозності до мелодекламації XIX ст. Вагомим чинником є зміст музичної історії, міфології та естетики, що формують уявлення про ідеальний жіночий спів та закріплюють ознаки національної вокальної школи через жіночі архетипи і тембр. І це стосується не лише сопрано, але й тенора, баритона, усіх голосів.

Бєлік-Золотарьова Наталія Андріївна, кандидат мистецтвознавства, професорка, завідувачка кафедри хорового та симфонічного диригування Харківського національного університету мистецтв імені Котляревського із запитанням:

Чим зумовлений вибір партії Деспіни для Вашої дослідницької уваги? І чи існують аналоги амплуа покоївки в творчості інших композиторів доби Моцарта? Наскільки він був оригінальним у розкритті такого жіночого типу?

У відповіді претендентка наголосила на власному досвіді виконання Арії Деспіни з II-ої дії. Моцарт спирався на існуючий жанровий канон вокально-тембрового амплуа в традиції італійської опери- buffa, відкритого до реалістичності музичних характеристик краще, ніж opera-seria. Переважання комічної жанрової моделі у творчості В.А. Моцарта наступило вже у пізній період. Образ Деспіни відповідає всім вимогам традиції, що походить від Серпіни Перголезі («Служниця-господиня»). Були й інші (за Г. Абертом), але їхні імена сьогодні не актуальні. Питання в тому, *що?* і *як?* робить Моцарт у межах усталеного амплуа. Саме це і відрізняє його Деспіну від Серпіни. Від buffa залишився лише соціальний статус. Лірика, легка іронія та віртуозність перетворюють цю оперу з тривіальним сюжетом на справжній шедевр.

Романюк Ірина Анатоліївна, кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри інтерпретології та аналізу музики ХНУМ імені І.П.Котляревського із запитаннями:

Ваша позиція зрозуміла. Але є сумнів: чи існує абсолютна залежність голосового амплуа від жанру опери? Що таке «лірична колоратура»; чи існує цей тип жіночого голосу в китайській опері?

Відповідь Янь Сихань зумовлена позицією вокалістки, яка розуміє відмінності історичних жанрових моделей. Якщо опера-seria – серйозний жанр, високий стиль, а опера buffa – низький, комічний, то жіночі персонажі залежать від сюжету. Ліричне сопрано – це тип високого голосу, що втілює жіночі архетипи любові. На противагу існує драматична колоратура (Цариця ночі) як втілення сильного афекту, рішучості, непохитної волі. Її стилістика містить пасажі, стрибки, тривале звучання у верхньому регістрі на *ff*. Отже, колоратура – це технічна характеристика, а лірика – змістовна категорія.

У китайській опері поняття «лірика» не існує, тому що там інша естетика. Це окрема проблема.

Жишківч Мирослава Андріївна, кандидат мистецтвознавства, професор, професор кафедри академічного співу Львівської національної музичної академії імені М.В.Лисенка із запитанням:

1.Хто з великих композиторів вплинув на ставлення системи ФАХ?

2. Які методологічні інструменти були запозичені з європейської традиції для викладання оперного співу в Китаї?

Здобувачка надала правильні відповіді.

1.Типологізація жіночих голосів відбувалася від Глюка до Моцарта. Якщо у Глюка домінувала етична концепція вокального амплуа, заснована на морально-етичній функції персонажа, то у Моцарта герой – це психологічний і соціальний портрет. Його оперна драматургія вирізняється унікальною здатністю інтегрувати в одному сюжеті кілька контрастних амплуа сопрано. В операх Моцарта кожен тип сопрано не лише містить певний «етичний код», але й розкриває самотню психологію людини. Подальше становлення фахової системи продовжили Вагнер і Верді.

2.Для викладання оперного співу в Китаї були запозичені основні методи європейської традиції, а саме: принципи вокального дихання та фонаційної опори, робота з резонаторами. Вкрай важливим є засади інтерпретаційного аналізу партитури та система класифікації голосів (Fach), які забезпечують структуровану методику навчання.

Антонова Олена Григорівна, кандидат мистецтвознавства, доцент, професор кафедри історії світової музики Національної музичної академії України імені П.І.Чайковського із запитанням:

У Вашій дисертації, крім Соломії Крушельницької, немає інформації про українських співачок. Чи не могли б Ви назвати імена сучасних сопрано України в аспекті проблеми «реверсного універсалізму»?

Здобувачка у своїй відповіді наголосила, що постійно слухала різні записи видатних сопрано минулого часу, і серед них – Б.Руденко, Є.Мірошніченко, Г. Ципола, відома Чіо-Чіо-сан (Пуччіні «Мадам Батерфляй»). Вона відзначила, що в Україні склалася чудова вокальна школа. У Харкові в «Схід-Опері» працюють Олена Старікова, Тамара Гармаш, Юлія Антонова, Юлія Піскун. Які є живими носіями традиції bel canto нашого часу. Це приклади життєздатності системи фах до сьогодні і саме у Харкові. Серед універсальних сопрано України відома Людмила Монастирська (драматичне сопрано).

У своєму схвальному відгуку опонент запитала про співвідношення «вокальної реконфігурації» в італійській опері (с. 100) та німецької системи «Fach» (с. 37). Опонент поставила питання: *чи існують принципові розбіжності між цими типологіями? І де на практиці, при виборі виконавців задіяні вказані системи (в яких країнах, театрах)?*

Друге питання стосувалося ролі Дж. Россіні в історії формування амплуа сопрано?

Здобувачка надала повні відповіді, які задовольнили опонента. Було зазначено, що італійська школа *bel canto* є гнучкою і дозволяє рух між вокальними амплуа. Німецька система *Fach* є жорсткою і формально закріплює співака за певною категорією. Однак принципова відмінність існує! Якщо італійська модель зорієнтована на художню логіку ролі, то німецька – на репертуар театру. Система *Fach* діє в таких театрах, як: Deutsche Oper Berlin, Bayerische Staatsoper (Мюнхен), Wiener Staatsoper (Відень), Staatsoper Unter den Linden (Берлін), Staatsoper-Unter den Linden / Oper (Берлін), Teatro alla Scala (Мілан), Teatro dell'Opera di Roma, Teatro di San Carlo (Неаполь), Metropolitan Opera (Нью-Йорк), Royal Opera House, Covent Garden (Лондон).

Щодо Дж. Россіні, то він уважно підходив до вибору жіночих голосів, що добре видно на прикладі «Севільського цирульника» та «Попелюшки». Композитор розраховував на середній тип голосу – мецо-сопрано, але з колоратурною технікою. Розіна написана для колоратурного мецо-сопрано – більш насиченого, з великою гнучкістю у швидких пасажах. Але згодом традиція віддала цю партію сопрано. Це дозволяло краще розкрити жіночий характер: розумна і хитра Розіна та добра, щира Анджеліна.

Результати відкритого голосування:

«За» проголосували 5 членів ради,

«Проти» проголосувало 0 членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує **Янь Сихань** ступінь доктора філософії з галузі знань 02 Культура і мистецтво за спеціальністю 025 Музичне мистецтво.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової
спеціалізованої вченої ради

Оксана АЛЕКСАНДРОВА

